

polska pomoc

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

Zdzisława Barankiewicz

Temat: Czego nas uczy *Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa?*

Przedmiot:

godzina wychowawcza

Poziom:

gimnazjum

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego:

W procesie kształcenia ogólnego szkoła na III i IV etapie edukacyjnym kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej.

W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

Cele:

Uczeń powinien:

- poznać i zrozumieć wartości, którymi kierowano się tworząc *Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa*
- rozróżniać pojęcia: litość i współczucie

1

Projekt realizowany przez **Ośrodek Rozwoju Edukacji (dawny CODN)** przy finansowym wsparciu
Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

www.edukacjaglobalna-codn.pl

- rozwinąć szacunek dla godności ludzi, o których mówimy
- wzbudzić w sobie refleksję na temat prezentacji różnych problemów przez media

Metody i techniki:

- burza mózgów
- analiza tekstu
- symulacja
- scenki dramatyczne

Czas:

cykl 2 godzin lekcyjnych

Wykaz materiałów pomocniczych:

- materiał pomocniczy nr 1 — zestaw zdjęć *Pomagamy*
- materiał pomocniczy nr 2 — tekst *Rozważania o litości Małgorzaty T.*
- materiał pomocniczy nr 2 — *Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa*
- materiał pomocniczy nr 3 — sentencje
- papier wielkości A3 lub blok flipchart, mazaki
- nożyczki i klej dla każdej grupy
- zestaw różnorodnych ilustracji z gazet i czasopism, dotyczących krajów Globalnego Południa dla każdej grupy
- dwie koperty, małe karteczki

Literatura:

Kochanowicz Kordian, Marcin Wojtalik, *Jak mówić o większości świata*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, Warszawa 2008.

Szkoła globalna, red. Marcin Wojtalik, PAH, Warszawa 2008.

Lekcje dla świata, red. Joanna Żepielska, PAH, Warszawa 2008.

Wykaz przydatnych stron internetowych:

Portal projektu „Wiem, rozumiem, działam — edukacja rozwojowa w polskiej szkole” Ośrodek Rozwoju Edukacji (dawny CODN): <http://www.edukacjaglobalna-codn.pl>

Portal Centrum Edukacji Obywatelskiej: http://www.ceo.org.pl/globalizacja/pliki/kapuscinski_n-p.htm

Portal Kampanii społecznej Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) i Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej: <http://www.un.org.pl/rozwoj>

POMAGAMY Nowoczesne pismo wolontariuszy wydawane przez Polską Akcję Humanitarną: <http://www.pomagamy.pl>

Portal Fundacji Polska Akcja Humanitarna: <http://www.pah.org.pl>

Opis realizacji zajęć:

1. Na początku lekcji zapytaj uczniów: Czy wiedzą, co oznacza pojęcie Globalne Południe? W razie potrzeby, posługując się definicją wypracowaną przez Forum Edukacji Rozwojowej, wyjaśnij uczniom, że podczas tzw. zimnej wojny świat dzielono na Wschód i Zachód. Po jej zakończeniu procesy globalizacyjne spowodowały, że świat podzielił się na Globalną Północ i Globalne Południe. Północ utożsamiana jest z obszarem stabilizacji, dobrobytu, przestrzegania praw człowieka, a Południe — z niskim rozwojem gospodarczym, biedą, konfliktami.

Jest to umowny podział, a stosowanie tych określeń zamiast nazwy „Trzeci Świat” uznawane jest za wyraz poszanowania ludzi zamieszkujących Południe, „niewywyższanie” się mieszkańców obszarów lepiej rozwiniętych.

Termin Globalne Południe jest umowny; w znacznej mierze nie pokrywa się z geograficznym podziałem na półkulę północną i południową, (choć większość krajów ubogich leży na półkuli południowej).

2. Porozmawiaj z uczniami na temat ich wiedzy i ewentualnie doświadczeń związanych z życiem ludzi w krajach Globalnego Południa. Zbieraj informacje bez oceniania i komentowania wypowiedzi. Zapisuj na dużym papierze lub na tablicy wypowiedziane zwroty i określenia typu: egzo-

tyczne owoce, straszna bieda, ciepły klimat, brak cywilizacji, prymitywne warunki, brak wody, głód itp.

3. Pokaż uczniom obrazki, zamieszczone w materiale pomocniczym nr 1. Możesz przedstawić im wersję drukowaną lub posłużyć się rzutnikiem. Poproś ich o skomentowanie obrazków.
4. Poproś dwie pary ochotników, podaj do losowania koperty (w jednej kopercie przygotuj karteczkę ze słowem „litość”, w drugiej — ze słowem „współczucie”). Zadaniem par będzie odegranie scenek odzwierciedlających wylosowane słowo, a zadaniem klasy — odgadnięcie prezentowanego słowa.
5. Zapytaj uczniów: Czy, ich zdaniem, litość i współczucie to pojęcia tożsame? Jeżeli różnią się to na czym polegają różnice?
6. Po wysłuchaniu kilku wypowiedzi powiedz, że proponujesz dalszą dyskusję po wykonaniu ćwiczenia. Podziel uczniów na 4–5-osobowe zespoły. Nadaj zespołom numery. Rozdaj materiał pomocniczy nr 2. Odczytaj głośno zamieszczony tam tekst. Poproś, aby każda grupa narysowała okrąg na środku dużej kartki (A3 lub z bloku flipchart). Grupy z numerem nieparzystym wpisują w okrąg słowo „litość”, a grupy z numerem parzystym — słowo „współczucie”. Promieniście na kreskach-promieniach każda grupa wpisuje skojarzenia ze słowem wpisanym w okrąg. Przeznacz na samodzielną pracę uczniów ok. 10–15 minut. Następnie poproś przedstawiciela grupy I o zawieszenie arkusza papieru w centralnym miejscu i odczytanie skojarzeń podanych przez członków grupy. Potem poproś przedstawicieli kolejnych grup oznaczonych numerami nieparzystymi o dopisanie na arkuszu skojarzeń, które nie zostały wymienione przez poprzedników. Powtórz czynności według tego wzoru z członkami zespołów o numerach parzystych. Porównajcie zebrane określenia, porozmawiajcie o różnicach i podobieństwach słów i zwrotów wypisanych na plakatach grup parzystych i nieparzystych. Zwróćcie uwagę na wskazane działania, jako przejawy litości, i działania — przejawy współczucia.

7. Wróć do pary zdjęć z materiału pomocniczego nr 1., zapytaj, któremu obrazkowi uczniowie nadaliby tytuł „Litość”, a któremu „Współczucie”. Dlaczego? Który obrazek, zdaniem uczniów, nastawia odbiorców pozytywnie i zachęca do pomocy?
8. Poinformuj uczniów, że praktycy: członkowie organizacji, pracujących w sferze pomocy humanitarnej, współpracy rozwojowej oraz edukacji globalnej, opracowali *Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa*. Powstał on, jako odpowiedź na potrzebę wprowadzenia zasad etycznych do informowania o Globalnym Południu, gdyż zauważono, że narosło wiele negatywnych stereotypów w różnych formach przekazu tych tematów, a wiele informacji wzbudzało litość, a nie współczucie. Pierwsza wersja *Kodeksu* powstała z inspiracji irlandzkiej platformy organizacji pozarządowych Dochas w 1989 r. w wyniku współpracy z organizacjami z Globalnego Południa. Obecna wersja została przyjęta w 2006 r. przez CONCORD — konfederację europejskich platform organizacji pozarządowych, skupiającą 1600 organizacji z Unii Europejskiej.
Kodeks zawiera osiem zasad wyznaczających wysoki standard rzetelnego informowania o krajach Globalnego Południa. Jest to wyraz partnerstwa w relacjach z organizacjami i ludźmi z krajów Południa.
Przeczytaj uczniom tekst *Kodeksu w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa* (materiał pomocniczy nr 3).
9. Podziel uczniów na 8 grup. Daj każdej grupie tekst jednej zasady *Kodeksu*. Poproś o jej przeczytanie, przedyskutowanie i przygotowanie interpretacji dla całej klasy. Ustal czas na wykonanie zadania (ok. 10 minut). Po wykonaniu zadania poproś przedstawicieli grup o przedstawienie interpretacji kolejnych zasad. Następnie zapytaj, czy ktoś chciałby skomentować jeszcze którąś z zasad poza tą, którą dyskutowano w jego grupie.
10. Zapytaj uczniów: Czy *Kodeks* nauczył ich czegoś? Czy widzą jego przydatność w innych obszarach niż informowanie o krajach Globalnego Południa?

11. Porozmawiaj z uczniami o sytuacjach prezentowania bez ich zgody zdjęć (np. na portalu „NK. Miejsce spotkań”) lub relacjonowania jakichś spraw bez dobrego rozeznania ich istoty, ujęcia różnych punktów widzenia uczestników wydarzeń itp. Zapytaj, co wtedy czuli, jakie działania podejmowali?
12. Poproś uczniów, żeby w domu zastanowili się, kto w ich otoczeniu wymaga pomocy, postarali się dowiedzieć jak najwięcej o problemach tej osoby/rodziny, przemyśleli formy wsparcia. Podczas prezentacji wyników pracy w klasie uczniowie powinni pamiętać o stosowaniu reguł zawartych w *Kodeksie*.
13. W kolejnej części zajęć rozwiń na szerokich paskach papieru na ścianie sentencje i stwierdzenia z materiału pomocniczego nr 4 (uzupełnione ewentualnie o inne sentencje, zgodne z omawianą tematyką). Poproś uczniów o podejście do ściany z kartkami, przeczytanie tekstów i wpisanie swojego imienia przy tych sformułowaniach, które dla danej osoby są najbardziej przekonujące.
Uwaga: celowo dobrano sentencje różnych autorów, a także źródło nieautoryzowane, jakim jest Wikipedia. Nauczyciel powinien zwrócić uwagę uczniów na użyteczność i wiarygodność pozyskiwanych informacji, w tym informacji przekazywanych w mediach w kontekście pracy nad stroną gazety planowanej do wykonania w następnym ćwiczeniu.
14. Podziel uczniów na 5–6-osobowe zespoły. Powiedz, że każda grupa to zespół dziennikarzy, którzy mają przygotować makietę pierwszej strony gazety. Poproś, aby każdy zespół nadał nazwę swojej gazecie, a następnie zaproś zespoły do wyboru wycinków z gazet zgromadzonych na stole (można przygotować dużo wycinków do wyboru lub ksero jednego zestawu jednako-owego dla wszystkich zespołów). Zdjęcia powinny przedstawiać różne rejony świata i dawać możliwość przygotowania zarówno „dobrych”, jak i „złych” wiadomości. Zwróć uwagę, że pierwsza strona gazety ma zrobić wrażenie na odbiorcach, przyciągnąć ich zainteresowanie. Teksty powinny być krótkie, zwykle to tytuły i nagłówki oraz bardzo krótki tekst (2–3 wiersze).

Tematyka może dotyczyć spraw dzieci, wydarzeń na skalę pojedynczych miejscowości, regionów, kraju lub o jeszcze szerszym zasięgu. Ustal czas pracy (min. 30 minut).

Razem z uczniami umieść makiety gazet w widocznych zwracając uwagę na to, czy zespoły redakcyjne pamiętały o zasadach *Kodeksu w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa* (niezależnie od tego, czy tematyka artykułów dotyczyła tego obszaru). Zapytaj uczniów, które z zasad Kodeksu zostały zastosowane w trakcie pracy nad pierwszymi stronami nowego wydania gazet.

Uwaga! Zadanie to można wykonać w pracowni komputerowej, gdzie zespoły przygotują wersję elektroniczną pierwszej strony gazety, wykorzystując zdjęcia z Internetu i przedstawią wyniki pracy przy pomocy projektora multimedialnego.

15. Zapytaj uczniów: Jak oceniają wpływ mediów na postrzeganie życia mieszkańców krajów Południa, a także naszego kraju i jego mieszkańców? Czy wielość źródeł informacji sprawia, że rzeczywiście jesteśmy lepiej poinformowani?
16. Na zakończenie zajęć poleć uczniom, by w domu przeczytali lokalną gazetę lub obejrzelili telewizyjne wiadomości na dwóch różnych stacjach i zastanowili się nad rzetelnością przekazanych informacji. Uczniowie mogą także przygotować pracę, w której uzasadnią swoją opinię, odwołując się do przykładów z mediów.

polska pomoc

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

Materiały pomocnicze

Materiał pomocniczy nr 1

„Pomagamy”

together we will overcome every
problem

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Departament Współpracy Rozwojowej
31 marca 2008

Źródło: Edukacja rozwojowa w programie polskiej pomocy zagranicznej, autor: J. Popławska,
Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Departament Współpracy Rozwojowej
<http://www.edukacjaglobalna-codn.pl>

Materiał pomocniczy nr 2

Rozważania o litości Małgorzaty T.

„Myślę, że współczucie jest umiejętnością dostrzegania uczucia nieszczęścia drugiego człowieka. Współczując, niesiecie pomoc. Jest to zupełnie przeciwieństwo litości, która jest tylko ubolewaniem nad kimś, ale bez konkretnych działań.

Często słyszę: „... nie chce twojej litości...”

Pytanie — czy ta osoba ma na myśli litość, czy współczucie? Bardzo często mylimy te pojęcia.

Jak je rozróżnić, żeby samemu uniknąć błędu?

Jeżeli chcecie kogoś upokorzyć, to zlitujcie się nad nim.

Byłoby bardziej wszystkim użyteczne, jeżeli będziecie współczuć i pomagać. To jest pomoc zarówno dla osoby potrzebującej, jak i dla Was. Widząc kłopoty innych doceniamy świadomie i podświadomie to, co mamy, a o czym często w codziennym zabieganiu zapominamy.

Spotykając innych w takich sytuacjach (zaznaczam, że z każdej sytuacji mamy wyjście — z wyjątkiem nagłej śmierci) macie siłę, żeby pomóc.

Buduje to zarówno przyjaźń i zaufanie, jak i czasami nawet miłość, a już z absolutną pewnością miłosierdzie.

Pomagajcie zawsze i wszędzie, ale pamiętajcie: bez litości (za to z miłosierdziem i współczuciem).

Źródło: <http://zatoimi.co>

Materiał pomocniczy nr 3

Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa

We wszystkich komunikatach i tam, gdzie to uzasadnione potrzebą pokazania realiów, pragniemy:

1. Dokonywać wyboru obrazów i wiadomości z poszanowaniem równości, solidarności i sprawiedliwości.
2. Prawdziwie przedstawiać wszelkie obrazy i sytuacje — zarówno w bezpośrednim, jak i w szerszym kontekście — dążąc do zwiększenia powszechnego zrozumienia realiów i złożoności procesu rozwoju.
3. Unikać obrazów i wiadomości mogących szerzyć stereotypy, wywoływać sensację lub dyskryminować ludzi, sytuacje lub miejsca.
4. Wykorzystywać obrazy, wiadomości i badania jednostkowych przypadków z pełnym zrozumieniem, uczestnictwem i za zgodą zainteresowanych (lub ich rodziców czy opiekunów).
5. Zagwarantować, że osoby, których sytuację przedstawiamy mają możliwość opowiedzenia o swojej historii osobiście.
6. Ustalić i zanotować, czy opisywane lub portretowane osoby zgadzają się na ujawnienie ich personaliów i twarzy, zawsze postępować zgodnie z ich życzeniem.
7. Działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie praw człowieka i ochrony osób słabszych.
8. Działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie ochrony praw dziecka, przestrzegając zapisów Konwencji Praw Dziecka.

Źródło: Kordian Kochanowicz, Marcin Wojtalik, *Jak mówić o większości świata*, IGO, Warszawa 2008, s.5–8.

Materiał pomocniczy nr 4

Sentencje

<p>Litość jest to uczucie równie przykre dla ofiarowującego, jak i dla przyjmującego.</p> <p><i>Bolesław Prus</i></p>
<p>Nawet dla zmarłych litość jest ciężka i obraźliwa.</p> <p><i>Ivo Andrić</i></p>
<p>Kochać kogoś z litości to znaczy nie kochać go naprawdę.</p> <p><i>Milan Kundera</i></p>
<p>Litość jest kiepskim materiałem do budowy fundamentów.</p> <p><i>Jonathan Carroll</i></p>
<p>Współczucie — stan emocjonalny, w którym jeden człowiek solidaryzuje się z inną osobą cierpiącą i wyraża głębokie ubolewanie okazywane komuś nieszczęśliwemu. Współczucie jest bardzo ważne w życiu człowieka, gdyż jest to rodzaj pomocy emocjonalnej.</p> <p><i>Wikipedia</i></p>
<p>Istnieje na temat współczucia definicja wywodząca się ze wschodnich kultur, które opowiadają o wielkim szacunku do drugiego człowieka, drugiej żywej istoty, innych dróg życia. Współczucie w tej formie jest wyższym stanem odczuwania miłości. Jest to stan, w którym szanuje się siebie nie za to, kim się jest, ale za samo już bycie tutaj.</p> <p><i>Kocham Cię, nie wiem, za co, to dzieje się samo, wypływa z mojej natury.</i></p> <p><i>Wikipedia</i></p>

To właśnie ludzkie współczucie wobec wszystkich istot czyni z niego prawdziwego człowieka.

Albert Schweitzer

Naszym celem musi być wyzwolenie się... poprzez rozszerzenie kręgu współczucia na wszystkie żywe istoty i na cały cudowny świat.

Albert Einstein

Zaczątkiem miłości jest współczucie.

Mikołaj Gogol

Trzeba też podkreślić, że współczujemy — i to nie rzadko — tym, których osobiście nie znamy. Współczucie, co się zdarza, budzi w nas człowiek bezdomny, inwalida, ubogi, poszukujący pożywienia w śmietniku, a także znany jedynie z ekranu mieszkańiec innego kontynentu, któremu brakuje wody i lekarstw. Naturalnie, szczególnie cenne jest współczucie, które wyraża się nie tylko w warstwie słownej, lecz także w czynach.

prof. dr hab. Maria Szyszkowska

Miłość współczująca jest wielkim szacunkiem drogi życia innych istot z wielkim zaufaniem, że wszystko ma swój sens, że nie ma przypadków, że każda rzecz, jaka nas spotyka jest prezentem dla nas od nas samych. Współczucie jest akceptacją życia, jest akceptacją nas samych.

Wikipedia

Wartości są niewidzialne, jak wiatr. To, że wieje wiatr, poznaje się po ruchu liści. Wartości poznaje się po działaniach ludzi

Eva Ancsel

Źródło: <http://cytaty.eu/motyw/litosc.html>

12

Projekt realizowany przez **Ośrodek Rozwoju Edukacji (dawny CODN)** przy finansowym wsparciu
Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP